

Beslutningsforslag nr. **B 147**

Folketinget 2014-15

Fremsat den 27. marts 2015 af Finn Sørensen (EL), Stine Brix (EL) og Pernille Skipper (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om klare regler for definitionen af enlige forsørgere og enlige pensionister

Folketinget pålægger regeringen inden den 1. juni 2015 at fremsætte de fornødne lovændringer med det formål at klargøre reglerne for, hvad det vil sige at være henholdsvis reelt enlig forsørger og reelt enlig pensionist, og hvad det vil sige at leve i et ægteskabslignende forhold.

Bemærkninger til forslaget

Beslutningsforslaget er en redigeret genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 62, folketingsåret 2012-13. Der henvises til www.folketingstidende.dk, Folketingstidende 2012-13, A, B 62 som fremsat, F, møde 95, side 19 ff., og F, møde 108, side 44 ff.

Formålet med beslutningsforslaget er for det første at sikre klare regler på området for at forbedre borgernes retssikkerhed og for det andet at sikre en ensartet praksis i kommunerne med hensyn til at forvalte reglerne og for det tredje at sikre, at kommunerne kan målrette og udnytte ressourcerne bedre i deres indsats imod socialt bedrageri.

Beslutningsforslaget er en lettere redigeret genfremsættelse af B 62, der blev fremsat af Enhedslisten i februar 2013, og som blev afvist af de andre partier. Problemstillingen er ikke mindre aktuel i dag. Borgernes retssikkerhed udfordres stadig af kommunernes praksis. På trods af at regeringen siden debatten i 2013 om B 62 har udsendt vejledninger til kommunerne, kan borgerne stadig ikke få klar besked, når de henvender sig til kommunen for at få at vide, hvad de skal gøre for at overholde loven. Det er i sig selv et problem i en retsstat, som netop må være kendetegnet ved, at loven giver fuld klarhed om borgernes rettigheder og pligter. Samtidig har kommunernes kontrol af, om borgerne lever i et »ægteskabslignende forhold« hyppigt ført til, at borgerne har oplevet krænkelse af deres privatliv, bl.a. i form af spørgsmål om deres seksuelle forhold.

Diskussionen er desuden blevet aktuel med indførelsen af den gensidige forsørgerpligt for samlevende kontanthjælpsmodtagere og af fremsættelsen af et lovforslag om yderligere overførsel af opgaver til Udbetaling Danmark (jf. L 148).

Uensartet praksis og forskellige fortolkninger af reglerne for enlige

De seneste års løbende samfundsdebat har sat fokus på uensartet praksis i kommunerne med deraf følgende problemer for borgernes retssikkerhed med hensyn til enlige, der modtager offentlige ydelser som forsørgere og/eller som pensionister. Dagbladene Information og Politiken har bl.a. dokumenteret, at kommunernes definitioner og fortolkninger af begreberne »reelt enlig forsørger« og »ægteskabslignende forhold« varierer fra sagsbehandler til sagsbehandler og fra kommune til kommune. DR's serie »Aktion socialt bedrageri« fra 2013 underbyggede dette billede, og siden har både juridiske eksperter, Kommunernes Landsforening, Ældre Sagen og Dansk Socialrådgiverforening efterspurgt klarere regler på området.

Indførelsen af den gensidige forsørgerpligt for samlevende kontanthjælpsmodtagere pr. 1. januar 2014 fik debatten til at blusse op igen, idet der også i denne lovgivning, ud over en række mere eller mindre objektive kriterier for samliv, blev indført begrebet »ægteskabslignende forhold«. Denne lovgivning bortfalder ganske vist pr. 1. januar 2016, men da det i foråret 2015 er konstateret, at lovgivningen har ført til en lang række fejl i sagsbehandlingen i et stort antal kommuner

landet over, har det endnu en gang sat fokus på kommunernes vanskeligheder ved at håndtere dette begreb.

L 148 om yderligere overførsel af opgaver fra kommunerne til Udbetaling Danmark, som blev fremsat den 25. februar 2015, har også fået diskussionen til at blusse op. Dette lovforslag giver bl.a. Udbetaling Danmark beføjelser til at foretage samkøring af registre for »formodede samlevende« og »formodede husstandsmedlemmer«, hvilket har fået Ældre Sagen til at gentage sit forslag om klare regler for, hvad det vil sig at være reelt enlig (L 148, bilag 4, 2014-15). Dette blev dog – igen – afvist af regeringen med den begrundelse, at faste rammer let kan omgås eller få utilsigtede virkninger.

Reelt enlig forsørger

Som reelt enlig forsørger har man ret til flere typer af offentlige ydelser såsom børnetilskud og hel eller delvis friplads i institution samt mulighed for højere boligsikring. Man skal være reelt enlig for at få børnetilskud. Ved boligsikring og friplads i daginstitution er det den samlede husstandsindkomst, der er afgørende. For en enlig med to børn kan disse ydelser skønmæssigt beløbe sig til ca. 3.000-4.000 kr. om måneden alt afhængig af boligforhold, husleje og indtægt. Der er således mange penge at spare for kommunerne, hvis de kan afsløre bedrageri på området. Mange kommuner opfordrer derfor åbent borgerne til anonymt at anmelde mistanke om socialt bedrageri, og samtlige kommuner har i dag oprettet kontrolgrupper, hvori sagsbehandlere gennemgår sager og foretager efterforskning af mistænkte borgere. Definitionen på et ægteskabeligt forhold er sidst revideret i 1970'erne og må derfor anses for forældet i forhold til udviklingen på familie- og ligestillingsområdet. Et eksempel på dette er forældreansvarslovens oplæg til en langt højere grad af samarbejde og ansvarsfordeling mellem fraskilte forældre til gavn for barnet. I praksis kolliderer forældreansvarslovens oplæg med kommunernes krav til enlige forsørgere, idet et praktisk samarbejde om barnet i hverdagen kan føre til beskyldninger om socialt bedrageri.

Reelt enlig pensionist

Kommunernes kontrolgrupper efterforsker også sager med enlige pensionister, der modtager ydelser i form af forhøjet pension, nedsat varmeudgift, nedsat ejendomsværdiskat m.v. Ifølge tal fra Danmarks Statistik for 2013 var der ca. 430.000 enlige pensionister i Danmark. Hvis en pensionist vurderes til ikke længere at være reelt enlig, kan det medføre en nedsættelse af pensionen med mere end 3.000 kr. om måneden for folkepensionister og førtidspensionister på den gamle ordning og med mere end 2.000 kr. for førtidspensionister på den nye ordning. Hertil kommer yderligere fradrag på grund af kærestens indtægt og ændring i boligstøtten.

Også her kolliderer ændrede samlivsmønstre med lovgivningen og kommunernes praksis. Der er sparet voldsomt på ældreområdet siden 2008, ikke mindst i hjemmeplejen, hvor

der er skåret 5,5 mio. hjemmehjælpstimer, samtidig med at der er blevet ca. 147.000 flere ældre over 65 år. (<http://www.aeldresagen.dk/presse/nyheder/sider/hjemmehjaelpen-beskaaret-med-5-millioner-timer.aspx>). Nedskæringerne på området presser de ældre medborgere, der har brug for hjælp, og det medfører, at de ældres nære relationer og netværk får stadig større betydning for forebyggelse, aflastning og omsorg i hjemmet. Men de ældre bliver usikre på, hvor meget de må hjælpe andre ældre, før de bliver beskyldt for at leve i »ægteskabslignende forhold«.

Regelgrundlag

Reglerne på området for reelt enlige forsørgere og pensionister er begrænset til påbud om, at man ikke må leve i et ægteskabslignende forhold, at man ikke må have fælles husførelse, og at kæresten, eksmanden eller ekskonen ikke må bidrage økonomisk. I modsat fald bliver det betragtet, som om man lever i et ægteskabslignende forhold, hvorved retten til en række sociale ydelser bortfalder. I praksis fortolker kommunerne begrebet enlig forsørger vidt forskelligt, hvilket leder til en meget uens praksis. For borgerne betyder det, at de efterlades med ubesvarede spørgsmål på grund af mangelfuld vejledning, og for sagsbehandlerne betyder det, at risikoen for fejl i sagsbehandlingen stiger.

Dansk Socialrådgiverforening har efterlyst klarere regler og en mere ensartet kommunalpraksis på området (http://issuu.com/socialpolitiskforening/docs/sp6_2013_final). Det samme har en række kommuner og KL, som det fremgår af artiklen i Politiken den 25. januar 2013: »Kommuner klager til socialministeren over ægteskabsregler«. Der hersker tilsyneladende en enighed blandt de forskellige aktører på området om, at det nuværende regelgrundlag er utilstrækkeligt.

Ældre Sagen har den 9. januar 2013 henvendt sig til daværende socialminister Karen Hækkerup med et forslag til en forenkling af reglerne på området, og de foreslår, at en person betragtes som reelt enlig, såfremt

- borgeren har selvstændig bolig med tilknyttet folkeregisteradresse,
- der er tale om en reel bolig med tilhørende almindelige forbrugsudgifter eller
- det kan dokumenteres, at borgeren selv betaler de almindelige forbrugsudgifter i boligen. (Henvendelsen fra Ældre Sagen er omtalt i Politiken den 28. januar 2013 i artiklen »Hvornår er man egentlig enlig, Karen Hækkerup?«).

Ved indførelsen af sådanne klare, objektivt konstaterbare betingelser, overflødiggøres begrebet »ægteskabslignende forhold«. Det må også siges at være et forældet begreb, de nye samlivsmønstre taget i betragtning, ligesom kommunernes fortolkninger og »efterforskning« ofte opleves som vilkårlig og krænkende.

Enhedslisten foreslår, at regeringen ved udarbejdelse af de fornødne regelændringer tager udgangspunkt i Ældre Sagens definition. Den sikrer, at regelgrundlaget forenkles og tydeliggøres til fordel for de sagsbehandlere, der skal arbejde efter det. Og den sikrer, at borgerne undgår at begå såkaldt uagtsomt bedrageri, fordi de er i tvivl om reglerne. Det betyder også, at det rimelige krav i en retsstat om klarhed om borgernes pligter og rettigheder kan opfyldes. Samtidig undgås det, at kommunerne begår bekostelige fejl i udbetalingen af ydelser, og at der kan spares på overflødige og tidskrævende kontrolopgaver, hvilket medfører, at ressourcerne til indsatsen mod socialt bedrageri kan målrettes og effektiviseres.

Skriftlig fremsættelse

Finn Sørensen (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om klare regler for definitionen af enlige forsørgere og enlige pensionister.

(Beslutningsforslag nr. B 147)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.